

ПРОБЛЕМА ШКІЛЬНИХ САМОДІЯЛЬНИХ КЛУБІВ В ПЕДАГОГІЦІ

Розум Н.В.

викладач, аспірант
Рівненського економіко-гуманітарного
інституту

У вихованні учнівської молоді важливу роль відіграють шкільні самодіяльні клуби.

Під шкільним самодіяльним клубом слід розуміти об'єднання учнів для спільного відпочинку, дозвілля і спілкування, пов'язаних з найрізноманітнішими інтересами учнів - суспільними, науковими, художніми і спортивними, які спрямовані на формування їх переконань, особистості нової людини.

Перші клубні об'єднання виникли ще в минулому столітті у школах США. Пізніше такі клуби стали працювати в школах Англії, Франції, Італії та інших країн Європи. В школах царської Росії такі клуби почали діяти у 1896 році. Основна мета шкільних самодіяльних клубів кожної країни - допомога керівництву школи у вихованні своїх учнів в дусі вірних патріотів свого народу.

В українській школі клубна робота будується на громадських засадах. Вона об'єднує учнів не тільки для відпочинку і їх дозвілля, але й для живого безпосереднього й невимусового спілкування школярів, спрямованого на формування їх світогляду, вироблення стійких суспільних поглядів та переконань.

В дні клубної роботи учні обговорюють суттєві питання життя суспільства і свого колективу, колективні дії на основі загальних інтересів і інтересів кожного школяра.

Шкільний клуб - це центр, куди збігається вся робота учнівського колективу. Клубна робота є найбільш цінною в системі досягнення тих знань, які ставить перед собою загальноосвітня школа в справі виховання і навчання школярів.

Професор Р.Г. Лемберг, підкреслюючи роль клубу в житті школяра, відмічає, що без нього, "без цієї надбудови школа неминуче обмежує індивідуальний розмах інтересів, глушить наукову допитливість, замикає духовні горизонти".

В школах України учнівські клуби використовують досвід роботи шкільних клубів шкіл інших країн на принципах самодіяльності, романтики, творчого зв'язку з життям, зважаючи на інтереси і нахили учнів. Наприклад, чеські педагоги в шкільних клубах вбачають необхідну ланку систем виховної роботи, яка забезпечує не

тільки навчання, але й продовження виховного впливу на учнів в їх позанавчальний час.

Дитячі клуби в школах Польщі допомагають вчителям формувати особистість школяра і "дають освіту, вчать, розважають і можуть в звичайних умовах виконувати виховні завдання".

На різних етапах розвитку української школи шкільні самодіяльні клуби виконують певні функції. За часів СРСР основна діяльність шкільних клубів була спрямована на трудове виховання учнів, на організацію їх культурного дозвілля і формування на цій основі учнівського колективу. В нашій країні педагогічна наука почала досліджувати проблему клубної роботи в школі давно. Вже в 1918 році з'явилися роботи, в яких була зроблена наукова розвідка по проблемі шкільних самодіяльних клубів. Похвально зустріли педагоги вихід праці П.О. Заболотського "Дома юношества и школьные клубы", яка вийшла в Ніжині. Деякі рекомендації щодо організації роботи шкільних клубів розробив С.Н. Крюков у книзі "Дети - граждане будущего", що вийшла в Пензі. Автори обох праць не розглядали такої важливої проблеми, як проблема виховання учнів в системі клубної роботи школи.

М.М. Білокопиткова у своїй роботі "Соціально-політична робота в школах-клубах для підлітків" (М., 1920), розглядає шкільні клуби як одну із форм залучення підлітків до трудового виховання.

В 20-30 рр. з'явилися роботи М.М. Шульмана, С.М. Ривеса, А.П. Пинкевича, В.М. Шульгина, С.Я. Каменева, М.М. Пістряка, С.І. Пфейфера, К.І. Львова, М.В. Політаєвої та ін., присвячені роботі шкільних самодіяльних клубів. Основний напрямок праць цих авторів - показ трудового, інтернаціонального та естетичного виховання учнів у самодіяльних клубах.

Клубну роботу серед учнівської молоді А.С. Макаренко вважав за один з найважливіших засобів формування особистості дитини, за засіб суспільного гарту школяра. Соратник А.С. Макаренка В.М. Терський твердить, що "клубна робота складала важливу частину всієї нашої роботи" і що вона була спрямована, в першу чергу,

на виховання дітей,

В роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.) в шкільних самодіяльних клубах проводилась велика робота по трудовому та патріотичному вихованню учнів. Цінні рекомендації щодо організації клубної роботи з учнями в умовах воєнного часу були розроблені в працях О.О. Пінта та Р.І. Бланк.

О.О. Пінт зазначає, що в тяжкі роки Великої Вітчизняної війни радянська школа використовувала різні форми і методи трудового, інтернаціонального і патріотичного виховання. В цьому напрямку спрямовувалась і клубна робота серед школярів.

В 50-60 рр. опубліковані праці з питань клубної роботи в школі М.І. Алпатова, В.С. Доценка, П.О. Ключникової, Д.І. Водзінського та інші. Захистили кандидатські дисертації Б.І. Орловський (1951), П.О. Ключникова (1958), докторську - О.П. Романов (1951) та ін. Ці дослідники акцентували основну увагу на виявленні можливостей самодіяльних клубів щодо патріотичного виховання підлітків та організації їх дозвілля.

Проблему роботи самодіяльних шкільних клубів продовжують досліджувати Д.І. Водзінський, С.Я. Дем'янчук, А.С. Дем'янчук, Є.І. Коваленко, Г.І. Фролова, В.С. Доценка, О.Я. Журкіна, П.М. Щербань та ін. В їх працях аналізуються форми і методи роботи шкільних клубів, показана діяльність клубів з організації культурного дозвілля різних вікових груп учнів. Але робота шкільних клубів по суспільному вихованню дітей висвітлена недостатньо.

За характером діяльності шкільних клубів, уподобань школярів можна зробити наступну класифікацію клубів:

1. Шкільні клуби суспільного характеру. До цього типу відносяться політичні, краєзнавчі, клуби цікавих зустрічей, інтернаціональної дружби тощо.

2. Шкільні клуби старшокласників по науці і техніці. До цієї групи належать клуби любителів фізики, математики, хімії, клуби технічної творчості, клуби по професії тощо.

3. Шкільні клуби любителів літератури й мистецтва. До цієї групи належать клуби любителів театру, кіно, літератури, самодіяльної пісні, поезії, образотворчого мистецтва тощо.

Серед цих клубів найбільш ефективними в роботі по суспільному вихованню учнів є клуби суспільного характеру, які в останній час стали інтенсивно створюватися в школах. Вони носять різні назви, але зміст їх роботи спрямований, в першу чергу, на виховання учнів, а не зводить

школярів тільки до організації їх дозвілля і розваг.

Упродовж останніх років ми провели експерименти в школах Житомирської та Рівненської областей, які полягали в конструюванні нових форм виховної позакласної роботи зі старшокласниками і їх перевірки в умовах роботи шкільних самодіяльних клубів. Експерименти проводились на основі попереднього складання методики проведення того чи іншого виховного заходу. Окремі положення методик виступали як робочі гіпотези (шкільний самодіяльний клуб - організований центр виховної позакласної роботи з учнями; шкільний самодіяльний клуб - комплексна форма виховної позакласної роботи старшокласників і т.д.). Крім того, ми практикували метод спостереження, анкетування, проведення бесід, написання творів старшокласниками, вивчали документацію багатьох учнівських клубів. У своїй роботі використали метод порівняльного аналізу, який проводили в двох напрямках: аналіз виховної позакласної роботи, де такі клуби працювали упродовж багатьох років, і у школах, де шкільні самодіяльні клуби не працювали.

Експериментальна перевірка роботи 16 таких клубів показала високу ефективність роботи клубних об'єднань, які працювали упродовж багатьох років.